

"Kom ut till stränderna de ödsligt sköna". (Evert Taube.)

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 15-2017
från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

Fler än någonsin tidigare

får nu mina Nyhetsbrev. Ytterligare ett antal mottagare har tillkommit sedan förra brevet. Totalt närmar vi oss nu siffran 1 300. Ni är spridda över en stor del av världen. Alla med någon form av anknytning till Bjäre. Några av er har faktiskt aldrig satt er fot på bjärehalvön. Ni som är ättlingar till bjärebor, som utvandrat. Kanske för en eller ett par generationer sedan. Jag noterar förstås med glädje att ni nu vill hålla denna kontakt med era fäders barndomsbygd.

Vill du, som är ny läsare

av Nyhetsbreven, kolla innehållet i tidigare brev, kan du gå till min hemsida www.bjareforlaget.com. Där finns Nyhetsbreven under rubriken "Som jag ser det..." På hemsidan hittar du också information om de böcker som jag, dvs Bjäreförlaget, har utgivit.

NÄRA HAVET trivs jag bäst

heter min senaste bok. Den har just utkommit. Den är inte slutsåld – än...Ändå är ett tips till dig som siktar på att skaffa den: vänta inte för länge.

Genom de många positiva kommentarerna har jag förstått, att vi är många som "trivs bäst vid havet". Tack för alla vänliga ord om boken. Det känns bra efter dessa år av arbete med den.

Vinjettbilden i detta Nyhetsbrev anknyter förstås till NÄRA HAVET....

Alla mina böcker kan du beställa direkt hos mig. Enklast är ett mejl till kalle@bjarenet.com. En förteckning över böckerna finns nedan under "Min boklåda". Ange om du vill hämta boken hos mig, Hallavaravägen 102, eller få den skickad med posten till din adress.

Min boklåda

Boktitel	Ord.pris	Rea-på-rea-pris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	330	70
På räls över Hallandsås under 130 år	Slutsåld	
NÄRA HAVET trivs jag bäst	330	Ny

Böckerna finnas också att köpa i bokhandel (Båstad, Laholm och Ängelholm. Dessutom). VKIF:s Loppisbutik i V. Karup, Torekovs Turistbyrå, ICA i Torekov, Rest. Hovs Hallar samt Kajs Fisk och Rökeri i Segeltorp.

Min språklåda

är en rubrik som har återkommit då och då i mina Nyhetsbrev. I denna låda har jag tagit upp ämnet språk från en rad olika utgångspunkter – dialekter, historier, barnspråk, myndighetsspråk, skyltmakarespråk mm.'

Skriftspråket är en sagolik "uppfinning".

Har du tänkt på, att allt det du läser har framställts med hjälp av knappt 30 tecken / bokstäver. (Antalet beroende på vilket språk det gäller.)

Det är med dessa fåtaliga tecken som all vår litteratur har skapats - Shakespeares samlade verk. Strindbergs, Vilhelm Mobergs och alla övrigas alster. Allt det som har skrivits av myndigheter. Avtal mellan länder. Avgörande dokument om krig och fred. O.S.V.

Dessa fåtaliga skrivtecken har räckt för att samla allt mänskligt vetande– det du kan finna i uppslagsverken.

Så långt det skrivna språket.

Det talade språket

- som ju föddes långt före skriftspråket - har tagit lång tid på sig för att få sina nutida form. Från de första grottmänniskornas enkla ljud till dagens vältalare.

Skriftspråket är en senare historia. Dock mycket gammal. Även den historien är lång. De första skrivna tecknen har upptäckts i mellersta östern. Det var för flera tusen år sedan som dessa första tecken ristades i bergväggar, i grottor eller på andra platser med beständigt material.

Tungspets-r i bjäremålet!!

Mera okänt är nog, att befolkningen i nordvästra Skåne en gång använt tungspets-r. Således inte det "r", som nu gäller i sydsvenska dialekter – tungrots-r.

Detta överraskande tungspets-r i sydsverige har varit ännu tydligare i gränstrakterna mellan Skåne och Blekinge. Här har det levt kvar mycket längre – delvis nästan fram till våra dagar.

Flera tennisjubileer i Båstad.

Just nu är Båstad återigen "till brädden fyllt" med gäster. Tennisveckan för herrar har just inletts. Nästa vecka är det damernas tur.

Båstad har i år minst tre anledningar att fira i tennis-sammanhang..

1. Det är 100 år sedan Ludvig Nobel och hans medhjälpare lät bygga den första ”riktiga” tennisbanan i Båstad. En cementbana med ett hönsnät omkring. Banan var belägen på den plats där dagens centercourt finns
2. Båstads Internationella mästerskap (det som efter en tid fick beteckningen Swedish Open) spelas i år för 70:e gången. Starten skedde 1948.
3. Sveriges Tennismuseum fyller 20 år. Det var 1997 som man med gemensamma insatser från Båstads kommun, Svenska Tennisförbundet, länsstyrelsen, Stiftelsen Båstadtennis och delar av det lokala näringslivet, kunde förverkliga drömmen om att ge svensk tennishistoria ett hem.

Ett svensk tenniscentrum

Alltifrån den första – och mycket enkla – tennisbana, som Ludvig Nobel skapade 1907, har det steg för steg byggts vidare. Samtidigt har sporten utvecklats i Sverige. Fler och allt större framgångar för svenska spelare. Under slutet av 1950-talet kom TV in i bilden. Raden av davis Cup-matcher sändes direkt i TV. Båstadstennis flyttade in i de svenska vardagsrummen. Tennis omvandlades från snobbsport till folksport.

Eftersom en stor del av de svenska internationella framgångarna utspelades i Båstad blev följden, att Båstad steg för steg utvecklades till att bli Sverige främsta tennisort.

I Båstad har Sverige firat

enorma triumfer i Davis Cup-sammanhang. Här har raden av svenska världsstjärnor bjudit på stora tennisupplevelser.

Vi kunde vid vissa tillfällen under denna guldålder notera, att på världens tio-top-listor fanns många svenska spelare. Rekordet vill jag minnas var, när fem av de 10 namnen på listan var svenska!!. Ofattbart.

Det tyckte man också ute i världen. Jag minns hur förundrade och imponerade tennisentusiaster som besökte vårt tennismuseum i Båstad var. De återkom ständigt med frågan: Hur kan det komma sig att detta lilla land (befolkningsmässigt) så nordligt beläget och därmed med kort utomhussäsong har kunnat uppnå dessa resultat.

Sverige var en stormakt

inom världstennisen under dessa år. Det svenska DC-laget spelade i den högsta divisionen tillsammans med andra tennis-stormakter - Australien, USA, Tyskland, Italien, Frankrike, Spanien m.fl.

Under den svenska guldåldern fylldes världens tio i topp-listor med svenska namn. Björn Borg, Mats Wilander, Stefan Edberg, Anders Järryd, Henrik Sundström, Joakim Nyström – och lite senare Robin Söderling, för att nu nämna några.....

Det var spelare som tagit över efter en rad tidigare svenska stjärnor under tennisens barndomstid: Kalle Schröder, Sune Malmström m.fl. samt under tennisens ungdomstid - Sven Davidson, Torsten Johansson, Lennart Bergelin, Staffan Stockenberg m.fl.

Sveriges tennishistoria behövde ett hem.

Tanken att ge Sveriges stolta tennishistoria ett hem växte fram under krisåren för båstadstennisen på 1990-talet. Vi som ivrade för att svensk tennis borde få ett hem, ville att detta hem skulle vara beläget i Båstad. Sett från Båstads horisont var det angeläget att ytterligare stärka Båstads roll som svenskt tenniscentrum.

Även på andra håll i Sverige tyckte man att det var befogat att landets tennishistorias hem skulle vara beläget i Båstad.

Så lyckades vi

förmå de olika aktörerna, att gå fram gemensamt kring denna musei-fråga: Båstads kommun, länsstyrelsen, Svenska Tennisförbundet, Stiftelsen Båstads tennis, det lokala näringslivet.

Ingen av aktörerna hade budgeterat några medel för museet. Det var därför noll kronor i den gemensamma portmonnän när vi började. Den magra kassan fick kompenseras med vår övertygelse och många hjälpsamma händer när det gällde att snabbt ge museet ett innehåll. Sommaren 1997 kunde världsstjärnan Stefan Edberg klippa de blågula banden. Huset som vi kunnat disponera, ägdes av kommunen. Det var långt ifrån lämpligt som museilokal. Alltför små rum.

Men ändå: det var tak över huvudet för de snabbt växande samlingarna. Arbetet med att insamla föremål till museet kunde börja.

Pengabristen blev vår följeslagare

även under de kommande åren. Trots avsaknaden av ekonomiska resurser lyckades vi – tack vare många hjälpsamma händer – med att steg för steg ge museet ett allt rikare innehåll. Den tidens svenska elitspelare var intresserade. De kom med sina tennisgrejer: rackets, tävlingsdressar, erövrade priser mm. Björn Borg, Mats Wilander, Stefan Edberg, Anders Järryd, Henriks Sundström m.fl.

Snart kom värdefulla museiföremål även från tidigare generationer av spelare – förmedlat av anhöriga till dessa stjärnor. Torsten Johansson, Sven Davidsson, Lennart Bergelin.... Från samlare kom gåvor från spelare under tennisens barndoms och ungdomsår, åren med Sigrid Fick, Kalle Schröder m.fl.

Tack vare Ola Hallengren - expert på Sveriges tidigare tennishistoria och dess dräkter - kunde vi bygga upp en samling av tennisutrustningar i original, som faktiskt saknar motsvarighet – i världen!!

Det unika med museets samlingar är just, att det rör sig om original.

(De stora tennismuseerna ute i världen – Wimbledon, Roland Gaross m.fl. - har haft ekonomiska resurser att sy upp kopior av de tidiga legendarnas dräkter.)

All denna entusiasm

fick kompensera den ständiga bristen på pengar. Ändå: för att skapa ett museum, som på ett pedagogiskt riktigt sätt kan berätta vår tennishistoria krävs pengar – och lämpliga lokaler. Båda dessa faktorer saknades.

Efterhand kunde vi knyta till oss en växande skara av företag, som gick in som sponsorer och därmed kompletterade det begränsade ekonomiska stöd som kommunen bidrog med.

I nödens stund kom räddaren

När de ekonomiska problemen var som svårast trädde en räddare fram: Bicky Chakraborty. Med rötter i Indien och med ett stort och varmt hjärta för dem som behövde hjälp – inte minst inom tennisens värld trädde han in som museets huvudsponsor..

Vi kunde fortsätta driva museet. T.o.m. utveckla det.

Regionmuseet i Kristianstad bidrog med experthjälp .

En total inre ombyggnad av museet kunde nu genomföras. Allt invändigt byggdes om. Ännu bättre miljöer kunde byggas upp.

. Dags för återinvigning. Ett helt "nytt" museum kunde visas upp.

Till invigningsförrättare och bandklippare lyckades vi återigen engagera Stefan Edberg.

I avsaknad av några grindstolpar att fästa de blågula invigningsbanden i, engagerade vi mänskliga "grindstolpar": svenska Tennisförbundets ordförande, Jan Francke, och den tidigare svenske DC-kaptenen, Jonte Sjögren. Aldrig någonsin, vare sig före eller efter, lär svensk tennis haft lika meriterade "grindstolpar för blågula band" i något invigningssammanhang.

Framtiden?

De senaste åren har problemen återigen omgett tennismuseet. Den fastighet där museet är inrymt har sålts av kommunen. Den nye ägaren har meddelat, att museet måste flytta ut. Huset skall ges annan funktion.

Olika ideer till lösningar har plockats fram. Ständiga hinder har dykt upp. Just i dagarna, när dessa rader präntas ner, kan det ev. ske något på lokalfronten. Det får jag i så fall återkomma till i kommande Nyhetsbrev.

Därmed skiftar jag tema i Nyhetsbrevet – från tennishistoria till fotbollshistoria:

Vad visar din bild av framtiden?

I såväl mina böcker som i mina Nyhetsbrev har jag tillhandahållit glimtar från tider som varit. Då och då också glimtar om vad vi kan förvänta oss om framtiden.

Det där om framtiden är förstås viktigt. Tänk om vi på ett bättre sätt kunde se in i det töcken som framtiden utgör!!!

Vi kan inte se ditin. Allt vi kan säga med någorlunda säkerhet är, att de levnadsförhållanden som kommer att gälla framöver är totalt annorlunda jämfört med vad som gäller idag. Det är en av lärdomarna från vår historia.

Vi kan också förutse, att förändringen kommer att ske i en allt snabbare takt.

Vi kan lära särskilt av den tid

som vi själva och våra föräldrar har upplevt. 1900-talet.

Jag har skrivit om detta förr, bl.a. i flera av mina böcker. Har bl.a. konstaterat:

Aldrig tidigare i vår historia har skillnaderna mellan början och slutet av ett sekel varit så omfattande som under 1900-talet.

När seklet var ungt

- skördade bonden med lie. Nu rattar hans barnbarn och barnbarnsbarn med van hand skördetröskan.
- vandrade kvinnor till bäcken – eller brunnen - för att skölja tvätten. Hur det är nu vet du ju.
- förekom ännu att de allra fattigaste kunde bli bortackorderade. På auktion!
- I skolan skrev eleverna på griffeltavla. Suddade ut med en hartass.
- var fattigdomen utbredd – och djup.
- hade ännu inte de tekniska förändringarna kommit – elektriciteten, bilen, flygmaskinen, radion.....

Du kan säkert fortsätta uppräknningen av teknikförändringar under 1900-talet.

Även inom "de mjuka områdena"

har förändringens vind blåst särskilt stark under 1900-talet.

Jag behöver bara nämna några exempel. Även dessa har jag tagit upp i mina böcker:

- skolans värld,
- kyrkans roll,
- det lokala självstyret,
- nöjesliv, umgängesvanor...

- barnens värld. Lekarna. Föreställningarna.
- Ungdomarnas värld. Samvaro. Nöjen. Idrotten.

Fortsätt gärna uppräknningen.

Det som berör mig allra mest

När det gäller den tidens förhållanden är, hur de fattiga i Bjäre hade det. Ett bra sätt att komma den tidens fattigdom riktigt nära är, att ta del av dokumenten.

Ett exempel är de regler som gällde för de fattighjon som intagits på ett fattighus.:

§ 3,

Hjonen skola på ett gifvet tecken infinna sig i matsalen och där intaga sina bestämda platser samt under måltiden förhålla sig tysta och stilla. Ingen får från måltiderna taga med sig något af det som blifwit öfver af maten från honom eller andra Hjøn som kommer till måltiden otvättadt eller okammadt måste genast återvända till sitt tum och erhåller den gången ingen frukost

§14.

Gåfvor af matvaror, kaffe och dylikt få icke omedelbart gifvas till något hjøn, utan skola i så fall lämnas till föreståndaren, som äger profva, om gåvan må mottagas af hjonet och när detta lämpligast kan ske, utan att den allmänna ordningen störes.

Kritik mot förhållandena i fattighuset stoppades obarmhärtigt och effektivt. Detta fastställdes redan i fattighusets regler:

Den af fattigvårdens folk som talar illa om anstalten. Föreståndaren eller föreståndarinnan eller utan skäl klandrar kläder matvanor eller ordning eller utsprider osanna rykten.... Den personen straffas.

Straffet för den som inte strikt följde fattighusets regler kunde vara *"...indragning av sovlet i 4 dagar eller tobak för den som brukar sådant..."*

"Barnen hade inte lämpliga kläder"

Det finns fler gripande skildringar av den tidens fattigdom. Ett sådant exempel (som jag kanske har skrivit om tidigare) är den text som skrivits på baksidan av ett klasskort från en skola på bjärehalvön.

Bakgrunden var att jag i årsboken Bjärebygden hade skickat ut en efterlysning bland bjäreborna om att skicka in fotografier som anknöt till skolans värld.

På baksidan av en bild hade skrivits:

På bilden ser vi 20 barn. Men klassen bestod av 30 barn. Tio fick inte vara med, då de saknade lämpliga kläder för detta tillfälle.

Visst griper orden tag i en. De 10 barnen som inte hade lämpliga kläder fick inte vara med. Var det för att de kunde skämma ut bilden??

Nu bör det tilläggas att den korta texten på bildens baksida inte informerar oss om ifall det var eleverna/föräldrarna eller någon från skolan som påstod detta.

"Bortackorderades följande personer..."

De fattigas livssituation får vi en bild av bl.a. i de kommunala protokollen. 13 september år 1900 beslutar kommunalnämnden i V. Karups socken § 2:

Bortackorderades följande personer med villkor att de som åtaga sig vare sig yngre eller äldre personer att vårda dem väl samt att barn i skolåldern skola åtnjuta behörig skolgång i den ordning skolrådet påfordrar:

(Här har jag utelämnat de fullständiga namnen på såväl fattighjon som spekulanter.)

Blenda P. Petronella O i Torekov. 30 kr

Ester..... till L.P. H i Svenstad. 40 kr

Ingeborg.... Till H. B. Karup, 60 kr

Öfviga kunde i brist på spekulanter icke bortackorderas.

Ännu ett exempel från kommunalnämnden i V. Karup. Den gången från 1902:

§ 3:

"Bestämdes att Peter S.s gosse i, hvilken vore idiotisk och sinnessvag samt Jonas i och Johanna V. i hvilka båda vore skröpliga, skulle få behållas vid förutvarande platser ifall vederbörande åtnöja sig med högst 75 kr per år för hvar och en af dem för ordentlig vård och underhåll.

När barn blivit ungdom

Om detta har bl.a. Sante Gudmundsoon i Förslöv berättat. Bl.a. skildrar han s.k.

"ajnahemmagille":

När husbondfolket var bortbudna på kalas hände det, att ungdomarna i huset bjöd in andra ungdomar till gården. Det kunde bli en trevlig kväll, då byns töser och paugar samlades. Vi lekte och sjöng visor. Alltid var det någon som hade munspel eller dragspel med sig. Vi dansade Slätt, Runtenom,. Mazurka, Galopp, Fingerpolka.

Även ringdanser förekom. Vi sjöng visor och ballader: Alpens ros, Lejonbruden, Lilla Anna, Kors på Idas grav, Älvsborgsvisan.

När jag läser dessa skildringar

av barnens och ungdomarnas värld för ca 100 år sedan, slås jag av hur totalt och snabbt allt har förändrats. I det historiska perspektivet är hundra år en kort period.

När vi talar om de stora förändringarna tänker vi ofta på den tekniska delen. Maskinerna.

Redskapen osv.

För mig är förändringarna av det som brukar kallas de mjuka värdena minst lika genomgripande.

Även här kan dokumenten hjälpa oss att se – och kanske delvis förstå – den värld som den tidens bjärebor levde i.

Jag nämnde Sante Gudmundssons skildringar om sin barndoms och ungdoms sammankomster:

"Vi lekte och sjöng visor....även ringlekar förekom..... osv

Försök överföra detta till dagens ungdom som samlas till kalas. (Fast nu heter det nog party.)

"Ringlekar"..... "Vi lekte och sjöng visor..."

Kommentera gärna vad du tänker om denna "omstöpning" av ungdomskulturen, som skett under det senaste seklet.

När man läser dessa skildringar från förr skall man dessutom ha i åtanke, att ungdomarna på den tiden trädde in i de vuxnas värld betydligt tidigare är idag. Direkt efter konfirmationen gällde, att den nykonfirmerade pojken eller flickan skulle ut och jobba. (På den tiden fanns det jobb för de flesta.)

Sante Gudmundsson skildrar hur ungdomarna i Förslöv samlades till dans vid den välkända Kurrabok uppe på Åsen. Sante skriver:

"Hit kom ungdomarna direkt från arbetet, klädd i vadmalsdräkt och med träskor på fötterna...."

Det var **inte** bättre förr

Den här sortens skildringar kan lätt ge oss bilden av att det var bättre förr. Därför vill jag klargöra min egen uppfattning: Det var **INTE** bättre förr. Fattigdomens gissel orsakade för många så mycket av plågor, oro, ofrihet, ohälsa mm. Fattighusets regler, som jag nämnt ovan, vittnar om, hur man från överheten betraktade de fattiga, särskilt de äldre bland de fattiga.

Hopplösheten hos många av den tidens människor skapade dessutom en grogrund för att söka åtminstone en tillfällig väg ut ur den mentala misären: Spriten.

Om dessa problem, som kulminerade under 1800-talets senare hälft och som ledde till att våra nykterhetsorganisationer och andra folkrörelser växte fram, får jag återkomma i annat Nyhetsbrev.

Detta brev har redan blivit alltför långt.

Känner du någon

som du tror vill bli mottagare av mina Nyhetsbrev – tipsa gärna. Allt jag behöver är en e-postadress. Gärna även namnet.

Vänligen

Kalle

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad

Tel. 0431-365332